

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia profundissimi Doctoris de Auxilio gratiæ medicinalis Christi Salvatoris, & de prædestinatione hominum & Angelorum proponitur, ac dilucidè ostenditur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

16. Quomodo se habeat libertas arbitrij ad amplitudinem, eminentiam, independentiam, immensitatem, & similes voluntatis proprietates.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13704

deratis optimum ad agendum esse dicit veritas, possit pratermittere, in quo quales id pratermittendum esse cernent, nisi rursus in ipsa incommutabili Veritate? Non autem dicitur Veritas hoc optimum esse ad omittendum, sed agendum. Ad agendum igitur adstricti sunt, & ad non agendum non sunt liberi. Si autem Veritatem hoc habere dicas, optimum hoc esse ut beatus suam sequatur voluntatem, & libertatem, ut id, scilicet eligat quod volens, & in supremam statum regulam eligendi ipsam religens, voluntatem: quod certe per absurdum est, si non innotuim veritatem: cum veritatem sequi, non excedere, creatura beatusdo sit. Imo vero illa ipsa libertas seu indifferentie sibi relicta determinatio, unde nascitur nisi lumen inexinguibili sapientie huc vel illuc determinandum esse dicitur? Non enim vel casus, vel fortuna, vel fato, sed prudentie in beata creatura, determinatio ista tribuenda est. Prudentie autem, vel Angelicæ, vel humanæ lux nulla est, nisi aeternæ veritatis præluxerit fulgor, quod nisi illustata verum cernere possit & sapere. Eo igitur semper revertimur, ut quidquid tandem agendum vel non agendum, hic & nunc spectatis omnibus circumstantiarum anfractibus, à beatis iudicatum fuerit, hoc non nisi in ipsa incommutabili Dei veritate

ac Sapientia incomparabiliter præscribente cernatur, à qua cum eis desistere non possit esse bonum, multo magis majus bonum illi vero adherere, sit eis summum bonum, & summa iucunditas; sequetur, eos in omnibus actionibus & omissionibus, illa Phil. sophicâ libertate, hoc est, agendi & non agendi indifferentia destitui. Tantum enim indifferentie manet in electione eorum quæ sunt ad finem, quantum in ea esse sinit ipsius finis intentio. Nam quemadmodum immobiliter stante finis intentione, fieri non potest, quin electio, mediis consequatur, ita si finis optimo excel. in summoque modo intendatur, necesse est optimissimi mediis electionem sequi; nullum autem aptius eo esse potest, quod aptissimum esse contententibus responderet aeterna veritas. Hoc igitur non possunt pratermittere, nisi forte aliquod aptius medium ab eis eligi possint, quam quod veritas aptissimum esse responderit. Porro excellentissimo modo à beatis in eandem suam seu diligi Deum, illam ipsam, inquam, incommutabilem veritatem; nec o sanæ pietatis dubitare permittitur, cum etiam in hac vita ille fuerit sanctorum ille sum sensus, qui purgatis hinc os habuerunt à rebus creatis animos, dum in omnibus maiorem Dei gloriam sibi querendam esse stauerunt.

CAPUT XVI.

Quomodo se habeat libertas arbitrij ad amplitudinem, eminentiam, independentiam, immensitatem, & similes voluntatis proprietates.

QUOD libertatem à peccato, quam juxta doctrinam sancti Augustini explicuimus, intellexerit, facile videbit animum à peccato dominante, vel, ut Augustinus etiam loquitur, ab amore mutabilium vel unliberum, & vi charitatis liberantis in uno summo bono, incommutabili videlicet veritate defixum, amplitudinem quandam consequi divina similem. Nam si ille qui adheret Deo, unus cum eo spiritus efficitur, ut testatur Apostolus, nihil mirum videri debet, si spiritus ejusdem cum quo unum efficitur, proprietates imbibit. Ex illius etenim castitate, quam charitate diligit, castus fit, ex illius justitia justus, ex illius invicta immutabilitate fit & ipse invictus & immutabilis, ex aternitate ejus, aternitate efficitur, sicut hæc omnia ex Augustino manifesta sunt. Ex immensa igitur amplitudine summi boni cui adheret, maximam affectus amplitudinem consequitur; ex eminentia creaturis omnibus excellere summam eminentiam & independentiam, quatenus ejus affectus ab omnibus liberatus est, ut eis in tantu dominantis, uti & non uti possit, prout dilecta veritas incommutabilis jubet. In hac igitur affectus amplitudine, universitate, immensitate, eminentia supra omnes crea-

turas, & independentia ab omnibus, seu quocumque alio eam nomine nuncupari libet sitam esse arbitrij libertatem non nulli volunt, & Augustini sententiam esse non dubitant. De cujus opinionis proficitate regatus, ut qualecumque judicium meum, quatenus sanctissimo Augustino attribuitur, interponere, non multum laboratur in arbitror eum qui superius hoc usque tractata intellexerit, quid juxta sancti doctoris principia statuendum sit. Ut tamen & illis quibus ejus doctrina minus fortasse penetrata est, liquidius & brevius constet, quid de ea re censendum putem, simplicissimo veritatis indaganda & asserenda candore ductus ita judico.

In primis quatenus auctor illius doctrinæ in hac amplitudinis assertionem fatagit, necessitatem illam indifferentie ad bonam & malum, quam libertatem contractat vocitant, à libertate secludere sententia, juxta mentem Augustini, est verissima. Hoc enim non solum illa loca quæ ipse tangit, sed alij plurimis, quæ produximus, probari potest. Secundo quod libertatem seu indifferentiam illam Philosophicam, contra dicitur ad agendum & non agendum non aliter putat esse necessitatem, nisi prout ordo finis postulaverit, non minus

lib. de vera relig. c. 46. c. 10.

mints Augustino consonat, qui summum hu-
 manam libertatis in eo ponit, ut peccare, hoc
 est, à sine deviare non possit. Vtrumque su-
 pra iuxta doctrinam Augustini fusius asserui-
 mus. Tertio, quod illum statum bonæ beatæ-
 quæ libertatis, quandam à creaturis omnibus
 avulsionem adjunctam habere traditur, in
 Augustini doctrina extra controversiam est.
 Nam hinc illa; *Quem delectat libertas, ab amore
 mutabilium rerum liber esse appetat.* Et similia
 quæ iam superius allegata sunt. Nam tota illa
 libertas à peccato quam Augustinus asserit,
 hoc ipsum postulat. Quarto, quod hinc oriatur
 quædam eminentia seu dominatio supra res
 creatas omnes; ut eis utatur vel non utatur,
 prout summi boni super omnia dilecti ratio
 postulerit, secundum Augustinum non est
 dubium, quamvis in locis ab auctore citatis,
 eò non respiciat: *Non est amore conglutinetur,
 inquit sanctus Doctor, neque velit membra sua
 animi faciat: quod sit amando, ne carni rejerari co-
 perit, eum cruciatu ac tate sedent, sed eis totus su-
 perferantur & habere illa atque regere, cum opus est,
 paratus, & amittere, ac non habere paratior.*
 At vero, quod Augustinus docere velit in
 illa formalitate amplitudinis, eminentiæ, uni-
 versalitati, infinitatis quam affectus ex amore
 summi boni induit, sitam esse arbitrij liber-
 tatem, à qua videlicet liberum arbitrium no-
 minatum est, in facias ire nequeo, ita mihi no-
 vum visum esse, ut octodecim circiter anno-
 rum labores, quibus Augustini scripta non
 sine magna contentione, & veritatis investi-
 ganda indifferentia volvo & revolve, ad veram
 notitiam libertatis assequendam nunquam mihi in-
 mentem venerit hujusmodi aliquid Augusti-
 judicare potuisse. Cum enim sex etis locis li-
 bertatem arbitrij Augusti attingat, & multis
 ex professo contra errores inter se repugnantes
 Manichæos & Pelagianos; tem exequat, non
 est vel unus, quod sciam, in universis ope-
 ribus eius locus, qui naturam libertatis ex-
 plicet per eminentiam, per amplitudinem, per
 universalitatem; & infinitatem; & similes
 proprietates voluntatis ex boni summi amore
 pullulantes. Aliud est enim istas condiciones
 adesse liberæ vel liberaræ voluntati, aliud in
 eis Augustinum collocare libertatem. Multa
 quippe alia condiciones ex voluntate per cha-
 ritatem justitiæ liberatâ proficiuntur, in qui-
 bus tamen propterea non est sita natura liber-
 tatis, multo minus in eis ab Augustino collo-
 cata est. Incredibile est enim tanto conatu
 sanctissimum virum pro libertate decertare,
 libertatem exponere, definire, dividere, &
 nunquam vel uno apice formalitatem illam
 exprimere, & cogitationi lectoris objicere.
 Nam quid sibi velint illa loca; quod voluntas
 sit libera cum peccare non potest; quod tanto
 sit liberior quanto sanior, tanto sanior quanto
 divinæ gratiæ misericordiamque subiectior; **D**
 quod tunc veraciter vincantur vitia, cum vin-
 cuntur delectatione justitiæ; quod delectatio
 sit justitiæ sive peccati, libertatem facit. Jam
 supra abundè ex plurimorum locorum accu-

rata collatione & excussione declaravimus, &
 eorum genuinum sensum, quem Augusti-
 nianæ doctrinæ moles tota possit, expressimus,
 sine ulla talis amplitudinis, universalitatis vel
 infinitatis umbra, quasi in eis esset sita ratio
 libertatis. Nam ille locus ex Commentarijs
 in Psalmos: *Acta est omnis malitia, sola innocentia
 lata est;* ad propositum vel tantam rem fun-
 dandam nihil facit. Non enim ibi agit Au-
 gustinus de arbitrij libertate, sed de cruciatu
 conscientiæ, quibus sit ut animus afflictus
 & quasi arctatus fugiat foras in sensibilia,
 Amisâ quippe internâ tranquillitate, quie-
 tem in nugis quærit; cum è contrario libenter
 intrat in conscientiam innocentia, tanquam
 ubi nullas angustias patitur, quasi in latitudi-
 ne constituta in suo corde latetur. Sed quid
 illa ad libertatem arbitrij in universalitate vel
 amplitudine statuendam? Audite ipsum san-
 ctissimum Augustinum sua sententia proferentem.
 Cum enim versiculum illum explicaret: *De-
 ambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus
 mea:* Inter cetera dicit quod homo qui alijs
 nocet non deambulat quia non est, ubi angustias non
 patitur. Cui probando subiicit illam senten-
 tiam, *Acta est omnis malitia, sola innocentia la-
 ta est.* Et hanc innocentiam cordis dicit in eodem
 versiculo à Plalte dici *medium domus mea.* Sic
 ergo rem totam exponendo subiungit: *Hanc
 domum quisque habet malam: pellitur ab illa foras;
 quisque enim in corde premitur mala conscientia,
 quemodo quisquis ab stibitio exit de domo sua, aut
 a fumo, non ibi se patitur habitare (quia don us
 videtur nimis acta) sic qui non habet quietem cor-
 ditare in corde suo libenter non potest. Tales foras
 exeunt à seipsis animi intentione, & de his qua foras
 sunt circa corpus delectantur: quiescent in nugis, in
 spectaculo, in luxuria, in omnibus malis querunt.
 Quare foras voluerunt sibi bene esse? Quia non est
 illis in hunc, unde gaudeant in conscientia sua. Ex
 paulo post de homine jam bene operante: *Tan-
 eum in domum suam; intret in conscientiam suam;
 imitiam invenies ubi deambulet, & psallat & in-
 telligat.* Hoc est, non amplius cruciabitur &
 arctabitur conscientia, ut foras in sensus fu-
 giat, sed potius lætabitur, & ut statim dicitur
In medio domus sua & in corde suo requiescet. Alia
 sunt profecto Augustini loca, et quæ vivacior
 color amplitudinis illi sententiæ affricari
 possent, apud illos præcipue qui phrasibus Au-
 gustini & sensibus minus allueti sunt: sed
 quia nec illa revera quidquam ad illam sen-
 tentiam susciendam faciunt, satis fuerit eorum
 sensum patetacere quando producentur.
 Quapropter illa opinio tribus in rebus ab
 Augustini sensu mihi videtur deviare. Primum
 quia quidquid Augustinus dixit de arbitrij
 libertate in bono seu à peccato, hoc illa sen-
 tentia universim de illa arbitrij libertate in-
 telligit, à qua liberum arbitrium & libera
 voluntas dicitur. Ex quo consequitur necessa-
 rio eos qui peccatis mancipati sunt, carere ar-
 bitrij libertate. Eodem sensu doctrinam Au-
 gustini Iulianus accepit, & hac de causa doceri
 à Manichæis, hoc est, Catholicis dixit, primâ
 boni*

27. 1 ad B
nis. cap. 20

hominis peccato liberum arbitrium perisse. Qua sane
Lutiani sententia nihil verius, si nulla alia li-
bertas est arbitrii, quam quæ in amore Dei, in
avultione & creaturis, in operanda iustitia ex-
plicatur. Illam quippe libertatem perisse ex-
ploratum est; & si non est alia, nullam pro-
fecto libertatem arbitrio superesse, manife-
stum est. Patetur hæc ipsemet Augustinus,
cum calumnias Lutiani respondendo retun-
deret: *Quæ nostrum dicit, inquit, quod primum bo-
norum peccato perierit liberum arbitrium de humano
genere? Sed quomodo non perierit, si non est
aliam libertas arbitrii quam qua uni adheretur
Deo. Libertas quidem perierit, inquit, per peccatum,
sed illa quæ in paradiso fuit habenda plenam cum im-
mortalitate iustitiam. Hoc est, ut adiecit, ad bene
iustaque vivendum. An igitur nulla est alia liber-
tas arbitrii, quam illa bene iustaque vivendi?*
Audi respondentem Augustinum: *Liberum
arbitrium usque adeo in peccatore non perierit, ut per
illud peccent maxime omnes qui cum delectatione pec-
cant. Quod non est aliud dicere, quam pecca-
tores vere habere liberum arbitrium, & quam-
vis aliam, ut ibidem Augustinus loquitur, tam-
en arbitrii libertate peccare. Unde in
voluntatem non minus vocat liberam in malis
quam in bonis.*

Secundo deviat hæc sententia ab Augusti-
no, quia in hac ipsa bona beataque arbitrii li-
bertate asserenda nunquam tangit Augustinus
amplitudinem & similia, sed semper illa duo,
liberationem à malo, & delectationem in bo-
no, sicut fidelissime explicuimus. Ex quibus
duobus quamvis amplitudo possit sequi, nun-
quam tamen ullum vestigium reliquit Augu-
stinus ex quo colligi posset, eum libertatem in
illa formalitate collocasse: sed è contrario,
tibi maxime præcise loquitur, rationem liber-
tationis & delectationis clarissimis verbis
premit.

Tertio deviat hæc sententia, quia oculos
in solam doctrinam Augustini dirigendo,
quam contra Pelagianos tradidit, qui illam
gratia libertatem naturæ viribus inferebant,
minus attenditur, quid contra Manichæos &

A Philoſophos affererit. Illi autem, maxime
postremi, nihil fecerunt vel curaverunt de
ista libertate per gratiam, qua adheretur Deo,
sed de illa qua iuxta omnium hominum sen-
sum, etiam Paganorum & eorum qui igno-
rant vel negant Deum, liberi arbitrii esse di-
citur in quibuscumque rebus civilibus & mo-
ralibus, seu bonis seu malis. Quapropter Au-
gustinus adversus illos ira detendit & expli-
cat arbitrii libertatem, ut nulla omnino facta
libertatis à peccato mentione, eam in omni-
bus omnino actionibus nostris, quæ non nisi
volentibus nobis fiant, salvam & incolumem
esse restetur; & illam actionem nobis liberam
esse expressè diversisque locis doceat, quam
habemus in nostra potestate, illam non esse
quam non habemus. Ex qua definitione Ma-
nichæos simul & Philoſophos destruit, &
quotquot suspicari sunt libertatem arbitrii qua
peccamus & beneficiamus, ex divina provi-
dentia necessitate subverti. Hæc est autem
illa libertas, unde arbitrium liberum facienda
quod volumus habere dicimus, quam Mani-
chæi & stoica fata subtrahunt, quam omnes ho-
mines ex seipsis esse sentiunt; denique, ut
verbo dicam, de qua quaestio est, quando de
liberi arbitrii natura cum Philoſophis & Ma-
nichæis & Catholicis disceptamus. Qua de re
non est opus hic laboriosius iterum satagere,
cum in præcedentibus late disputata sit, & ex
Augustini scriptis undique consonantibus sta-
biliter. Illius libertatis arbitrii ramus, non
totus truncus, est libertas à peccato, quam
contra Pelagianos tradidit. Nam & in illa
elucet ista generalis libertatis ratio, quam
gratia liberans à peccato tribuit, quatenus
est in bonum præsertim libertatis charitatis
ponit in nostra potestate, qua alioquin ille
qui peccato dominanti subiugatus est, prorsus
caret. Et de natura quidem liberi arbitrii ha-
cenus eo scopo disputavimus ut ac utriusque
percipere possimus, quomodo sanctus Augu-
stinus efficaciam medicinalis gratiæ cum arbi-
trii libertate conciliaverit.

F I N I S

CORNE